

Ergash BOBORAJABOV,
O'zDJTU mustaqil tadqiqotchi-izlanuvchisi

F.f.d Y.Xamdamov taqrizi asosida

INTERNETDA DAVLAT VA NODAVLAT SPORT SAYTLARI FAOLIYATI (O'ZBEKISTON VA ROSSIYA MISOLIDA)

Аннотация

Maqolada internet tarmog'idagi sport saytlari xususida so'z yuritiladi. Shuningdek, sport saytlari faoliyatini yanada kengaytirish, saytning uzluksiz reformatini amalga oshirish yutuq va kamchiliklari haqida tahlillar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Internet, sport saytlari, sport jurnalisti, reklama, milliy sport, internet jurnalistikasi.

АКТИВНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННЫХ И ОБЩЕСТВЕННЫХ СПОРТИВНЫХ САЙТОВ В ИНТЕРНЕТЕ (НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ)

Аннотация

В статье рассказывается о спортивных сайтах в Интернете. Также представлен анализ достижений и недостатков дальнейшего расширения деятельности спортивных площадок, осуществления непрерывного реформирования площадки.

Ключевые слова: Интернет, спортивные сайты, спортивный журналист, реклама, национальные виды спорта, интернет-журналистика.

ACTIVITY OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT SPORTS WEBSITES ON THE INTERNET (EXAMPLE OF UZBEKISTAN AND RUSSIA)

Abstract

The article talks about sports sites on the Internet. Also, the analysis of the achievements and shortcomings of the further expansion of the activity of sports sites, the implementation of continuous reform of the site is presented.

Key words: Internet, sports sites, sports journalist, advertising, national sports, internet journalism.

Kirish. Internetdagi sport saytlari paydo bo'libdiki, hamon o'sishda, o'zgarishda, sohalar kesimida transformatsiya jarayonini bir soniya bo'lsin susaytirmay kelayotgan yo'nalish sifatida e'tirofqa loyiq. Zamon bilan hamnafaslik sport saytlari faoliyatini yanada kengaytirish, saytning uzluksiz reformatini amalga oshirish, juda katta auditoriyani sayt atrofida to'plash, saytlarda faoliyat yuritayotgan sport jurnalistlari va muharririyatni yirik maosh bilan ta'minlash, reklama beruvchilar talab va istaklariga muvofiq bozor munosabatlariga o'tish, oddiy bir saytni zamonaviy, ixcham, tez harakatlanuvchi, ommabop, kecha-kunduz shiddat bilan ishlaydigan on-layn korporatsiyaga aylantirdi. Bu kabi korporatsiyalarning bizning yurtimizda milliy sport saytlarimiz misolida ko'rishimiz uchun eng katta mas'uliyat

albatta sport jurnalistlari zimmasiga tushadi. Buni his qilgan holda faoliyat yuritayotgan soha vakillari albatta bu kabi muvaffaqiyatga ham erishishlari aniq.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan sport saytlari faoliyatini o'rganar ekanmiz, ularning kunlik, haftalik va oylik abonentlari tashrifi, saytlardagi ko'ruvchanlikning qay darajada ekanligini ham tahlilga tortdik. Quyida mazkur tahlillar keltirilgan bo'lib, ular asosida yurtimizdagi sport saytlari faoliyati haqida batafsil ma'lumotga ega bo'lish mumkin.

O'zbekistondagi sportga ixtisoslashgan nodavlat veb-saytlari reytingida birinchi top-5 talikka kiruvchi veb-saytlarga bir kunda tashrif buyuruvchilar va ko'rishlar soni quyidagicha[1]:

O'rin	Resurs nomi	Tashrif buyuruvchilar	Ko'rishlar
1	CA – Markaziy Osiyo futbol yangiliklari	134 577	549 331
2	Stadion.UZ – Futbol yangiliklari	66 988	245 192
3	TRIBUNA.UZ – Futbol va sport yangiliklari	46 735	77 520
4	ONLINE.UZ – Futbol yangiliklari	35 289	69 010
5	OLAMSPORT – Markaziy Osiyo sport xabarlari	20 096	43 584
UMUMIY		303 685	984 637

O'zbekistondagi sportga ixtisoslashgan nodavlat veb-saytlari reytingida birinchi top-5 talikka kiruvchi veb-saytlarga bir haftada tashrif buyuruvchilar va ko'rishlar soni quyidagicha[2]:

O'rin	Resurs nomi	Tashrif buyuruvchilar	Ko'rishlar
1	CA – Markaziy Osiyo futbol yangiliklari	762 717	3 797 457
2	Stadion.UZ – Futbol yangiliklari	363 369	1 652 448
3	TRIBUNA.UZ – Futbol va sport yangiliklari	289 069	562 912
4	ONLINE.UZ – Futbol yangiliklari	190 215	392 893
5	OLAMSPORT – Markaziy Osiyo sport xabarlari	87 878	208 804
UMUMIY		1 693 248	6 614 514

O'zbekistondagi sportga ixtisoslashgan nodavlat veb-saytlari reytingida birinchi top-5 talikka kiruvchi veb-saytlarga bir oyda tashrif buyuruvchilar va ko'rishlar soni quyidagicha[3]:

O'rin	Resurs nomi	Tashrif buyuruvchilar	Ko'rishlar
1	CA – Markaziy Osiyo futbol yangiliklari	1 970 368	9 357 737
2	Stadion.UZ – Futbol yangiliklari	1 268 742	5 076 185
3	TRIBUNA.UZ – Futbol va sport yangiliklari	863 408	1 693 281
4	ONLINE.UZ – Futbol yangiliklari	557 648	1 121 577
5	OLAMSPORT – Markaziy Osiyo sport xabarlar	302 683	737 001
UMUMIY		4 962 849	17 985 781

Mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan sportga ixtisoslashgan nodavlat veb-saytlar reytingi natijalarini tahlil qilib shuni aytish mumkinki, top-5 talikka turuvchi saytlarimizdan bugungi kunda bir oy davomida 4 962 849 nafar kuzatuvchi foydalangan bo'lib, ular mazkur saytlardagi sahifalarga 17 985 781 marotaba murojaat qilishgan. Yuqorida o'tkazilgan mamlakatimizdagi top-10talikka turgan veb-saytlarning tepa beshtaligini mazkur sport saytlari bilan taqqoslab, qiyosiy tahlilga tortadigan bo'lsak, yangiliklar sayting top-5talikdagi veb-saytlariga bir oy davomida 7 224 637 nafar kuzatuvchi tashrif buyurganini, sahifalar bo'ylab ko'rishlar soni esa 36 463 442 marotabani tashkil etadi. Yana shuni ham unutmaslik kerakki, yangiliklar saytlaridagi "Sport" sahifasiga tashriflar umumiy tashrifchilarning o'rtacha 17%ni tashkil etadi, bu esa taxminan

mamlakatimizda yana sport yo'nalishi sahifalariga 1 228 188 nafar tashrifchi kirishini, ular 6 198 785 marotaba sahifalar bo'ylab ko'rishlarni amalga oshirishini bildiradi. Demak, xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, O'zbekistonda Internetdagi sport manbalariga bir oy davomida taxminan 6 191 037 nafar kuzatuvchi murojaat qiladi hamda ular 24 184 566 marotaba mazkur manbalarni sahifalar bo'ylab o'qishadi. Yana ham aniqroq xulosa chiqarish uchun aytish mumkinki, mamlakatimizda Internet manbalariga murojaat qilayotgan respondentlarning qariyb 66,2% aynan sport sohasidagi ma'lumotlarni olish uchun kirishadi.

O'zbekistondagi sportga ixtisoslashgan davlat muassasalari veb-saytlari reytingida birinchi top-5 talikka kiruvchi veb-saytlarga bir oyda tashrif buyuruvchilar va ko'rishlar soni quyidagicha[4]:

O'rin	Resurs nomi	Tashrif buyuruvchilar	Ko'rishlar
1	uzathletics.uz – O'zbekiston yengil atletika federatsiyasi rasmiy sayti	5681	13440
2	fencing.uz – O'zbekiston qilichbozlik federatsiyasi rasmiy sayti	2662	3667
3	kokand1912.uz - "QO'QON 1912" professional futbol klubi rasmiy sayti	395	556
4	navoi-ibum.uz - Navoiy viloyati jismoniy tarbiya va sport boshqarmasi sportning o'yin turlari va yengil atletikaga ixtisoslashtirilgan bolalar-o'smirlar sport maktabi rasmiy sayti	282	363
5	uznada.uz - O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi Huzuridagi Milliy Antidoping Agentligi rasmiy sayti	224	441
UMUMIY		9 244	18 467

Mazkur statistika O'zbekistondagi Internet veb-saytlari reytingini yurituvchi www.uz sayti ma'lumotlari asosida tahlil qilindi. Mamlakatimizda sportga ixtisoslashgan davlat muassasalari veb-saytlari reytingida birinchi top-5 talikka kiruvchi veb-saytlarga bir kunlik yoki bir haftalik dayjestni ham berishimiz mumkin edi, lekin raqamlardagi kamchilik ushbu statistikani berishga yo'l qo'ymadi. O'z yo'nalishida kuchli beshtalikka kiruvchi ushbu saytlarga bir oy davomida jami 9244 nafar kuzatuvchi kirgan bo'lsa, uning sahifalari bo'ylab 18 440 marotaba ko'rishlar amalga oshirilgan. Taqqoslash uchun nodavlat veb-saytlar top-5taligini yakunlab beruvchi oxirgi sayt – OLAMSPORT – Markaziy Osiyo sport xabarlar sayting kunlik tashrifchilari soni 20 096 nafarni, ko'rishlar soni esa 43 584 tani tashkil etadi. Mana bugungi davlat va nodavlat sektordagi veb-saytlarning haqiqiy holati. Vaholanki, davlat muassasasi saytlari kimningdir homiyligi yoki korxona foydasidan emas, balki davlat budjeti mablag'lari asosida yaratiladi. Bitta o'rtacha ishlaydigan veb-saytni yaratish va ishga tushirish bugungi kundagi hisob-kitoblarga ko'ra 150-200 million so'm atrofida mablag'ni talab etadi. Yuqoridagi beshta davlat saytlari ham aynan ana shu kabi budjet mablag'lari hisobidan bunyod etilgan platformalar hisoblanadi. Har biriga 200 million so'm atrofida pul sarflangan bo'lsa, bu beshta veb-sayt davlat uchun kamida 1 mlrd. so'm mablag'ga tushganligini bildiradi. Bugungi kunda ushbu veb-saytlar o'ziga sarflangan xarajatni emas, balki o'zi bajarishi lozim bo'lgan missiyani ham amalga oshirilmayapti. Bu birgina top-5talikka kiruvchi saytlarning holati, xolos. Ushbu reytingni yoniga ham yaqinlasholmay turgan davlat veb-saytlari soni qancha? Ularning ishga tushirilishi uchun sarflangan budjet mablag'lari necha milliardni tashkil etar ekan? Ushbu saytlarni yuritish uchun ish joylarini band qilib turgan xodimlarning soni

qancha ekanu, ularga to'lanayotgan oylik maoshlari necha pulni tashkil etadi? Bu kabi ko'plab ochiq qolayotgan savollar davlat budjeti mablag'larini noto'g'ri sarflanishiga olib keladi va bu o'ta jiddiy masala hisoblanadi.

Bugun dunyoda veb-saytlar asosan sohaviy yo'nalishdan kelib chiqqan holda ma'lumotlar bazasi, ulkan platforma, ya'ni ma'lum bir yo'nalishning haqiqiy ensiklopediyasi bo'lish uchun transformatsiya jarayonini boshdan o'takazmoqda. Ularning kunlik millionlab kuzatuvchilari esa kichik-kichik kanallar, bloglar, botlar va ijtimoiy tarmoqlar orqali bu ummonga kirib kelmoqda. Mamlakatimizda ham ushbu holatlarning ba'zi unsurlarini kuzatish mumkin, lekin bizdagi saytlar ensiklopedik xarakterni kasb etishiga hozircha erta deb o'ylaymiz. Chunki yurtimizdagi .uz domeni ostida faoliyat yuritayotgan veb-saytlardagi haqiqiy ahvol yuqorida ko'rganimiz kabi anchayin achinarli holatda. Mazkur holatlarni yaxshilash va mamlakatimizdagi veb-saytlarni WORLD WIDE WEBning haqiqiy ma'nodagi "a'zosi" bo'lishiga intilishimiz, ushbu tadqiqot ishimizda berilayotgan tavsiyalar, tahlillar, statistikalar o'z aksini topib bormoqda.

Tadqiqotimiz davomida bugungi kunda Internet jurnalistikasi anchayin rivojlangan, ayniqsa 2014 yilgi qishki olimpiada va 2018 yilgi futbol bo'yicha jahon chempionatlari mezbonligidan keyin sport jurnalistikasi va sport saytlari keskin rivojlangan Rossiya federatsiyasining bir qator veb-saytlari va internet partallarini tahlilga tortdik.

Mazkur tadqiqotimiz davomida nafaqat mamlakatimizdagi balki, qo'shni davlatlardagi veb-saytlarning holatini ham tahlilga tortdik. Jumladan, 2022 yilning dekabr oyida Rossiya Federatsiyasidagi sportga ixtisoslashgan veb-saytlar reytingida birinchi top-5talikka kiruvchi sayt va partallarga bir oyda tashrif buyuruvchilar va ko'rishlar sonini

o'rganar ekanmiz quyidagi jadvalda haqiqiy ahvolni ko'rishimiz mumkin[5]:

O'rin	Resurs nomi	Tashrif buyuruvchilar	Ko'rishlar
1	championat.com - barcha so'nggi sport yangiliklari, o'yin kalendarlari, o'yin sharhlari va turnir jadvallari, o'yinlarning onlayn translyatsiyasi	105,0 mln.	525,0 mln.
2	sports.ru - barcha sport turlari yangiliklari, yulduz sportchilar va murabbiylarning bloglari	96,7 mln.	483,5 mln.
3	sportbox.ru - bepul jonli translyatsiyalar, sport statistikasi va tahlillari	46,1 mln.	230,5 mln.
4	news.sportbox.ru - Sport haqida hamma narsa	45,3 mln.	226,5 mln.
5	sport-express.ru - Yetakchi sport internet portali	34,8 mln.	174,0 mln.
UMUMIY		327,9 mln.	1 mlrd. 639,5 mln.

Rossiya sport saytlarining ushbu ko'rsatkichlarini kuzatib turib, mamlakatimizdagi veb-saytlarning axvoli qay darajada ekanligini his qilish qiyin emas. Rossiya saytlarining ushbu ko'rsatkichlariga havas qilishdan ilgari dunyoda mavjud sportga ixtisoslashgan veb-saytlarning kunlik holati bilan qiziqdik. Ulardagi holatni to'g'risi til bilan ta'riflash yoki biror so'z aytish noo'rin. Siz saytga kirgandan so'ng undan chiqishni unutasiz, sohaga oid shu qadar ko'p va xo'p ma'lumotlar bazasi yaratilganki, uning ichida suzishdan

boshqa narsa xayolingizga kelmaydi. Saytlarda berilayotgan ma'lumotlar shu darajada tartibli, birorta ortiqcha harakatga hojat yo'q.

Dunyo reytingida 2022 yilning so'nggi oyi, dekabrda sportga ixtisoslashgan kurai zaminimizning eng kuchli top 5 taligida turuvchi giper-veb-partallarga bir oy davomida tashrif buyuruvchilar va ko'rishlar soni qanday ko'rsatkichda ekanligini quyidagi jadval orqali bilib olamiz[6]:

O'rin	Resurs nomi	Tashrif buyuruvchilar	Ko'rishlar
1	espn.com - dunyo bo'yab so'nggi sport yangiliklari	591,6 mln.	2958 mlrd.
2	cricbuzz.com - Kriket bo'yicha jonli, shuningdek so'nggi sport yangiliklar	437,4 mln.	2187 mlrd.
3	marca.com - Ispan tilidagi eng yaxshi sport yangiliklari daqiqa sayin yangilanadi	361,4 mln.	1807 mlrd.
4	chapmanganato.com - 24 soat bepul yangilang va birinchi bo'lib yangi boblarni nashr eting	282,0 mln.	1410 mlrd.
5	as.com - Qo'shma Shtatlar onlayn sport gazetasi jonli efir, intervyu va reportajlar	217,8 mln.	1089 mlrd.
UMUMIY		1 mlrd. 890,2 mln.	9 mlrd. 451 mln.

Bir milliard sakkiz yuz to'qson million ikki yuz ming nafar odam bir oy davomida yuqoridagi 5 ta saytga tashrif buyurdi va sayt sahifalari bo'yab to'qqiz milliard to'rt yuz ellik bir million marotaba ko'rishlarni amalga oshirishdi. Bugun yer aholisining umumiy soni 8 mlrd bo'lgan bo'lsa, demakki har 8 nafar odamdanda bittasi aynan mana shu saytlarga tashrif buyurgan. Albatta, bu ko'rsatkichlar 2022 yil dekabr oyi davomida futbol bo'yicha 2022 yilgi jahon chempionati o'tkazilganligi hisobiga ham ortgandir, lekin aslida ham bu saytlarning ishi va ishlash mexanizmi tahsinga sazovor.

Bugun mamlakatimizning futbol bo'yicha terma jamoasi jahon chempionatiga chiqishni qanchalar xohlar ekanmiz, veb-saytlarimizning ham aynan dunyo reytingida nufuzli o'rinlarda turishini juda qattiq istaymiz. Bu borada dunyo sport saytlarining yutuqlari, kamchiliklari, imkoniyatlari bo'yicha tahlillar, kuzatishlar, o'rganishlar olib boraveramiz va natijalarimizni zarur o'rinlarda oprobatsiyadan o'tkazamiz, rejalarimiz, harakatlarimiz ish beramasa ularni o'zgartiramiz, lekin eng buyuk orzuimiz bo'lgan dunyo sport saytlari reytingining avval boshiga chiqish maqsadimizni o'zgartirmaymiz.

ADABIYOTLAR

1. https://www.uz/ru/cat_id=325 22.01.2023й.
2. https://www.uz/uz/stat/visitors/ratings?cat_id=325&cat_id=325&VisitorRating 22.01.2023й.
3. https://www.uz/uz/stat/visitors/ratings?cat_id=325&cat_id=325&=monthly&Vis 22.01.2023й.
4. <https://www.uz/uz/stat/visitors/ratings?cat5D=monthly&VisitorRating%5Btasix%5D=0> 22.01.2023й.
5. <https://www.similarweb.com/ru/top-websites/russian-federation/sports/> 24.01.2023й.
6. <https://www.similarweb.com/ru/top-websites/sports/> 24.01.2023й.